

EDITORIAL

SPEKTRUM HISTORIE

Pavλίna Vogelová

Občasná otevřená čísla odborných časopisů představují v akademickém prostoru jedinečnou platformu pro reflexi rozmanitosti historického výzkumu. Na rozdíl od monotematických čísel, která umožňují soustředěnou a hlubokou analýzu vymezeného problému, otevírá tematická otevřenost svobodný rámec pro podchycení širokého spektra aktuálních přístupů, metod a zájmu badatelů. Takové číslo se náhle stává laboratorním prostorem, kde se střetávají různorodé historické disciplíny a přístupy, umožňující vytvářet komplexnější obraz minulosti. Podstata těchto čísel spočívá v aktivním interdisciplinárním dialogu o aktuálním stavu interpretací minulosti i náhledu na současnost.

Podzimní číslo *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia* tento princip plně ilustruje. Předložené studie pokrývají širokou škálu časových, tematických a metodologických horizontů od sportovních a politických peripetií studené války přes institucionální a muzejní praxi, divadlo, vizuální a materiální kulturu až po regionální hospodářské a sociální fenomény. Společným jmenovatelem všech příspěvků je zájem o kulturní paměť, zprostředkování a uchování historické zkušenosti prostřednictvím mediálních dokumentů, materiálních artefaktů, digitálních dat nebo vizuálních reprezentací.

Příspěvek Jana Lomíčka otevírá aktuální číslo pohledem na životní a sportovní osud československé olympijské vítězky Olgy Fikotové-Connollyové. Zaměřuje se na složitou interakci mezi osobním rozhodnutím, politickým omezením a medializací. Tento případ ilustruje, jak osobní rozhodnutí jedince – sportovce – může být reflektováno v širším ideologickém a institucionálním kontextu studené války. Zároveň poukazuje na specifické mechanismy státní kontroly a církevní participaci při regulaci osobních rozhodnutí. Studie navíc analyzuje pozdější olympijskou kariéru Fikotové v americkém týmu, kriticky hodnotí současný stav poznání a aktualizuje podněty metodologických otázek biografického výzkumu.

Dvě studie Libora Vodičky a Lenky Šaldové nabízejí pohled do praxe dokumentace současného českého divadla prostřednictvím sbírek Divadelního oddělení Národního muzea. Vodička metodologicky analyzuje historické a institucionální podmínky, které formují systematickou dokumentaci soudobého divadla, a popisuje hlavní pilíře sbírkotvorné a dokumentační práce v letech 2017–2025 včetně tematických a žánrových sond mapujících různé aspekty performativních aktivit. Zvláštní pozornost je věnována období pandemie covid19, kdy divadla částečně suplovala sociální a edukativní funkce a došlo k přesunu představení do virtuálních prostor a exteriérů. Šaldová na to navazuje prostřednictvím případové studie o kauze nástupu Pera Boye Hansena do Národního divadla v roce 2019, když ilustruje praktickou aplikaci těchto dokumentačních principů. Studie ukazuje, jak kurátoři aktivně generují a systematicky zpracovávají digitální data. Demonstruje, jak je takto cílená kontextuální dokumentace nezbytná pro zachování kontinuity kulturního dědictví v dynamicky se proměňujícím prostředí nejen současného divadla. Společně tyto příspěvky stvrzují, že sbírky Národního muzea nejsou jen depozitářem materiálních artefaktů, ale také analytickým nástrojem současných digitálních forem pro porozumění dynamickým proměnám současnosti.

V navazujícím příspěvku autorky Kristýna Blechová a Daniela Záveská zkoumají ikonografii konzumace alkoholu na lidových fajánsových nádobách ze sbírek Etnografického oddělení Národního muzea. Ukazují, že alkohol hrál a hraje v lidové kultuře významnou roli jak v každodenním životě, tak v rámci svátečních rituálů, přičemž materiální záznamy tohoto fenoménu jsou poměrně omezené. Je paradox, že se přímé motivy konzumace v dekorativních vzorech objevují jen zřídka. Analýza zároveň ukazuje paralely a variace motivů napříč výrobními oblastmi, čímž příspěvek přispívá k širšímu porozumění vizuální reprezentaci každodenních a rituálních praktik v lidové kultuře a naznačuje metodologické možnosti interdisciplinárního zkoumání materiálního dědictví i v této oblasti.

Text Ondřeje Táborského se zaměřuje na vizuální komunikaci environmentálních témat prostřednictvím plakátů v období státního socialismu v Československu. Analyzuje, jak plakáty reflektovaly dobový vztah k přírodě, jaké umělecké a jazykové prostředky využívaly a čím se lišily od propagandistických praktik v jiných oblastech za komunistického režimu. Studie přitom klade důraz na různé role objednatelů, producentů a tvůrců, kombinaci různorodých vizuálních stylů, ale i relativní absenci ideologických symbolů. Zvláštní pozornost je věnována trienále *Ekoplagát*, jež představovalo platformu pro veřejné zviditelnění environmentálních počinů. Studie ukazuje, že tyto plakáty nesloužily pouze k edukaci či propagaci, ale zároveň poskytovaly prostor pro uměleckou autonomii a zájem o problematiku životního prostředí.

Regionální dějiny v mikrohistorické perspektivě jsou zastoupeny prací Ondřeje Štěpánka, jenž zkoumá hospodářské trhy na Podkarpatské Rusi. Studie ukazuje, že ekonomické a sociální praktiky regionálního trhu nelze chápat izolovaně. Byly propojeny s národnostními komunitami, kulturními zvyklostmi české a slovenské komunity. Text zdůrazňuje význam interdisciplinárního čtení pramenů, čerpá z periodik, pamětí, fotografií a reportáží potřebných k analýze a pochopení komplexních historických procesů. Jde o cenný přínos k poznání hospodářských a sociálních dějin regionu.

Závěrečná studie Hany Rudovské je věnovaná pozůstalosti Františka hraběte Lützowa. Analýza mobiliáře pracovny a dalších artefaktů ze Žampachu ukazuje, že institucionální, hodnotové a organizační faktory zásadně ovlivňují viditelnost a interpretaci historických sbírek. Studie přináší poznání o muzejní praxi, procesu muzealizace a významu materiálních artefaktů pro kulturní paměť a veřejnou historiografii.

Toto aktuální číslo ukazuje, že historii a muzeologii nelze chápat jako statické disciplíny. Každý pramen, ať už digitální, materiální, či vizuální, vyžaduje kritickou reflexi, metodologickou bdělost a interdisciplinární přístup. Časopis Národního muzea *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia* se tak profiluje také jako platforma, která podporuje interdisciplinární dialog mezi badateli, generacemi a oborovými perspektivami, které jsou dnes, v době rychlých společenských a technologických změn, zásadní pro uchování kulturní paměti a její smysluplné interpretace.

SPECTRUM OF HISTORY

Pavλίna Vogelová

Occasional open issues of academic journals provide a unique platform for reflecting on the diversity of historical research in the academic sphere. Unlike single-theme issues, which allow for focused and in-depth analysis of a specific problem, thematic openness provides a free framework for capturing a wide range of current approaches, methods, and interests of researchers. Such an issue suddenly becomes a laboratory space where diverse historical disciplines and approaches collide, allowing for a more comprehensive picture of the past. The essence of these issues lies in an active interdisciplinary dialogue on the current state of interpretations of the past and views of the present.

The autumn issue of *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia* fully illustrates this principle. The papers presented cover a wide range of temporal, thematic, and methodological perspectives, from the sporting and political mishaps of the Cold War, through institutional and museum practice, theatre, visual and material culture, to regional economic and social phenomena. The common denominator of all contributions is an interest in cultural memory, the mediation and preservation of historical experience through media documents, material artifacts, digital data, or visual representations. Jan Lomíček's contribution opens the current issue by examining the life and sporting career of Czechoslovak Olympic champion Olga Fikotová-Connolly. It focuses on the complex interaction between personal decisions, political restrictions, and media coverage. This case illustrates how the personal decisions of an individual – an athlete – can be reflected in the broader ideological and institutional context of the Cold War. At the same time, it demonstrates the specific mechanisms of state control and the Church's participation in regulating personal decisions. The paper also analyses Fikotová's later Olympic career in the US team, critically evaluates the current state of knowledge, and updates methodological questions in biographical research.

Two papers by Libor Vodička and Lenka Šaldová offer insight into the practice of documenting contemporary Czech theatre through the collections of the National Museum's Theatre Department. Vodička methodologically analyses the historical and institutional conditions that shape the systematic documentation of contemporary theatre, and describes the main pillars of collection-building and documentation work in 2017–2025, including thematic and genre probes mapping various aspects of performative activities. Special attention is paid to the COVID-19 pandemic period, when theatres partially performed social and educational functions and performances were moved to virtual spaces and exteriors. Šaldová follows up on this with a case study of Per Boye Hansen's joining the National Theatre in 2019, illustrating the practical application of these documentation principles. The study shows how curators actively generate and systematically process digital data. It demonstrates how such targeted contextual documentation is essential for preserving the continuity of cultural heritage in the dynamically changing environment of not only contemporary theatre. Together, these contributions confirm that the collections of the National Museum are not only a repository of material artifacts, but also an analytical tool of contemporary digital forms for understanding the dynamic changes of the present.

In a follow-up article, authors Kristýna Blechová and Daniela Závěská examine the iconography of alcohol consumption on folk faience vessels from the collections of the Ethnographic Department of the National Museum. They show that alcohol played and continues to play an important role in folk culture, both in everyday life and in festive rituals, although material records of this phenomenon are relatively limited. It is paradoxical that direct motifs of consumption rarely appear in decorative patterns. At the same time, the analysis shows parallels and variations in motifs across production areas, thereby contributing to a broader understanding of the visual representation of daily and ritual practices in folk culture and suggesting methodological possibilities of interdisciplinary research into material heritage also in this area.

Ondřej Táborský's text focuses on the visual communication of environmental themes through posters during the period of state socialism in Czechoslovakia. It analyses how posters reflected the contemporary relationship to nature, what artistic and linguistic means they used, and how they differed from propaganda practices in other areas under the communist regime. The paper emphasises the different roles of clients, producers and creators, the combination of diverse visual styles, and the relative absence of ideological symbols. Special attention is paid to the *Ekoplagát* triennial event, which provided a platform for publicising environmental achievements. The paper shows that these posters not only served for education and publicity but also provided space for artistic autonomy and interest in environmental issues. Regional history from a micro-historical perspective is represented by the work of Ondřej Štěpánek, who examines economic markets in Carpathian Ruthenia. The paper shows that the economic and social practices of the regional market cannot be understood in isolation. They were linked to national communities and the cultural customs of the Czech and Slovak communities. The text highlights the importance of interdisciplinary reading of sources, drawing on periodicals, memoirs, photographs, and reports necessary for analysing and understanding complex historical processes. It is a valuable contribution to the knowledge of the economic and social history of the region.

The concluding paper by Hana Rudovská is dedicated to the estate of Count Francis Lützow. The analysis of the furnishings of his study room and other artifacts from Žampach shows that institutional, value-based, and organisational factors have a fundamental influence on the visibility and interpretation of historical collections. The paper provides insights into museum practice, the process of musealisation, and the significance of material artifacts for cultural memory and public historiography.

This current issue shows that history and museology cannot be understood as static disciplines. Every source, whether digital, material, or visual, requires critical reflection, methodological vigilance, and an interdisciplinary approach. The National Museum's journal *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia* thus profiles itself not only as a platform that supports interdisciplinary dialogue among researchers, generations, and disciplinary perspectives, which are essential today, in a time of rapid social and technological change, for the preservation of cultural memory and its meaningful interpretation.